

А. М. Хазанов

ПО ПОВОДУ ЮБИЛЕЯ А. В. СИМОНЕНКО — ПОЗДРАВЛЕНИЯ, РАЗМЫШЛЕНИЯ И ПОЖЕЛАНИЯ

Я признателен украинским коллегам, предложившим мне поздравить А. В. Симоненко с его юбилеем. Признателен, несмотря на то, что для меня публичные поздравления коллег являются скорее исключением, чем правилом. Поэтому я хочу начать с объяснения их причин. С А. В. Симоненко меня связывает многолетняя дружба, хотя он упорно продолжает величать меня по имени-отчеству, от чего я, признаться, уже давно отвык. Я очень ценю в нем его сильный характер, верность друзьям и порядочность — качество, далеко не столь распространенное, как это иногда принято думать. И еще, он не переносит научные разногласия в личный план, что, увы, свойственно очень многим ученым во всем мире. И конечно, мне импонируют его либерально-демократические политические взгляды и его украинский патриотизм, лишенный какой-либо ксенофобии по отношению к другим народам. Но сейчас я пишу не об этом.

Вот уже значительно более трети своей неожиданно долгой жизни я живу на Западе, где официальные юбилеи не в чести. Обычно все ограничивается частными поздравлениями коллег и иногда банкетом, который устраивают юбиляру те, с кем он вместе работает.

Сборники статей в их честь становятся все более редким явлением. Издатели печатают их крайне неохотно, потому что они плохо раскупаются из-за разнородного содержания и различного качества статей.

В Советском Союзе академические юбилеи, как и все прочее, были строго регламентированы. Право на официальные юбилеи имело академическое начальство, академики и член-корреспонденты, причем последние далеко не

© А. М. ХАЗАНОВ, 2020

всегда. Теперь маятник качнулся в противоположную сторону. Ученые областного масштаба, особенно, если они занимают административные посты, едва достигнув пятидесятилетнего возраста, спешат издать в свою честь юбилейные сборники. Тираж их весьма небольшой, но и качество соответствующее, равно как и число ученых, читающих подобные сборники. Смешно, конечно, но человеческое тщеславие подчас не знает границ. Если дело и дальше пойдет таким образом, я не удивлюсь, что скоро появятся сборники, отмечающие сорокалетие псевдо-юбилеи. А почему бы и нет, если такой юбиляр занимает какие-либо административные посты?

Но есть и другие ученые, в такой дешевой саморекламе не нуждающиеся. У них достаточно развито чувство собственного достоинства, и главное — их научные публикации говорят о них лучше любых неискренних славословий. К числу последних относится и А. В. Симоненко. Я не хочу, чтобы меня обвинили в дружеской пристрастности. Но я помню мудрые слова Библии о том, что «нет пророка в отечестве своем» (в более точном и исторически более правильном переводе с иврита «нет пророка в его родном городе»). Поэтому я хочу объяснить моим украинским коллегам — хотя надеюсь, что они и сами об этом знают — почему я и многие другие ученые из разных стран считают, что А. В. Симоненко является сейчас лучшим в мире специалистом по сарматам. А ведь для того, чтобы заслужить такую репутацию, ему приходилось преодолевать препятствия, с которыми ученым из многих других стран не приходится сталкиваться.

Нравится это кому-либо или нет, но английский язык стал международным научным

языком, в той числі і в гуманітарних і соціальних науках — ще більше, ніж у багатьох інших областях людської діяльності. Те вчені з найкращих різних країн, які хочуть, щоб їхні роботи читали найбільше кількість колег, прагнуть публікувати свої роботи на англійській мові. Навіть французи змушені тепер слідувати загальному прикладу. Більше того, в найрізноманітніших країнах, навіть таких, як Китай, Японія і Іран (очевидно, з дозволу аятол) деякі наукові журнали видаються на англійській мові. Олександр Володимирович знаходиться в цьому відношенні в невигідному положенні. Більшість його робіт опубліковано на російській і українській мовах. І, тим не менше, його міжнародне визнання неоспоримо. Об цьому свідчить, зокрема, те, що він був і залишається бажаним учасником багатьох міжнародних конференцій в Німеччині, США, Данії і інших країнах. Об цьому в ще більшій ступені свідчить те, що він був стипендіатом і резидентом дуже престижних програм, таких, як Фулбрайт в Університеті Пенсільванії, Інститут фундаментальних досліджень в Принстоні, Інститут з дослідженням стародавнього світу в Нью-Йорку і Інститут археологічних досліджень ім. Олбрайта в Єрусалимі. Усі ці програми в найвищій ступені конкурентні. На кожне місце є багато претендентів. Але отримували їх саме А. В. Симоненко.

Я не хочу писати зараз про польову роботу Олександра Володимировича, хоча не можу не відзначити, що в його віці багато археологів вже припиняють свою діяльність. Багато, але не він. Я не буду також обговорювати його конкретні статті і монографії, тому що пишу зараз не рецензію. Замість цього я хочу згадати невеличкий на його чертє А. В. Симоненко як ученого, який представляє мені дуже привабливий предмет. Багато археологів обмежуються спеціалізацією, і нічого поганого в цьому я не бачу. Спеціалізація — це джерело знань археології. Якщо є історики-джерелознавці, то чому б не бути археологам-джерелознавцям? Це справа індивідуальних схильностей окремих вчених.

Але А. В. Симоненко прагне бути не тільки археологом, але і істориком. Він чудово знає археологічний матеріал, але робить на його основі історичні і часом дуже сміливі висновки. Не скрою, не з усіма з них я погоджуюсь, деякі часом здаються мені надто сміливими або недостатньо обґрунтованими. Але це абсолютно нормальне явище, наші науки — не математика. Мій незабутній вчитель Б. Н. Граков завжди вчив мене думати

самостійно, а не тільки покладатися на авторитети. І, слідує його прикладу, я завжди говорю своїм ученикам, що якщо двоє вчених зовсім погоджені один з одним, то з обох з них треба звільнитися за небажаністю.

А тепер про іншого, дуже важливого. Згідно з дуже поширеним і в цілому правильним мнением, в наших науках вчений досягає свого піку десь до п'ятидесяти років, плюс-мінус кілька років. До цього часу його мозок в певній мірі витуплюється, він краще сприймає нове, вченому важко переглядати свої висновки і тим більше відмовлятися від них і т. д., і т. п. Але в науці, як і в житті, завжди є винятки з загальних правил. І таким винятком є А. В. Симоненко. Незважаючи на свій уже дуже солідний вік, у нього багато нових ідей, задумок і проєктів.

Уві, іноді він буває при цьому незвичайно наполегливим. Уже багато років безуспішно переконую його написати історію сармат, тому що я дуже впевнений в тому, що він — єдиний вчений в світі, який здатний це зробити. Але Олександр Володимирович наполегливо відмовляється від цього. Видите ли, в деяких музеях зберігаються деякі матеріали, які він не бачив *in situ*. Як ніби хтось може познайомитися з усіма цими джерелами.

Зараз Олександр Володимирович займається іншим і дуже важливим проєктом. Він хоче написати монографію про сарматів України. Мені хотілося б, щоб він замахнувся на більше, і я сподіваюся в цьому на підтримку українських колег. Мені хотілося б, щоб він написав книгу про сарматів в цілому. На цю тему написана тільки одна хороша монографія А. С. Скрипкина. Але про сарматів можна і треба написати багато різних книг. І я впевнений, що А. В. Симоненко напише таку книгу зовсім по-іншому. Дай Боже, я ще доживу до публікації цієї книги.

Ось і все, що мені хотілося б написати. Навірно, якщо не перешкодить коронавірус, 24 серпня відбудеться традиційний банкет. Жаль, що я не зможу на ньому присутувати і випити пару рюмок за ювіляра і його дружину, Єлизавету Іванівну, яка завжди і в усіх відношеннях є йому надійною опорою. Прийдеться зробити це заочно.

Пане Олександр, бажаю Вам багато щасливих і нових наукових здобутків!

Анатолій ХАЗАНОВ,

Заслужений емеритус професор Університету Вісконсин в Медисоні, Відомий гостевий професор Єврейського Університету в Єрусалимі, іноземний член Британської Академії, член-кореспондент Інституту ЮНЕСКО з вивчення цивілізацій кочовиків, почесний член Товариства з вивчення Центральної Європи і пр. і пр. і пр.